

שלחן ערוך אורח חיים רלג, א - מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה, יצא. ועיקר זמנה מט' שעות ומחצה ולמעלה עד הלילה לרבנן, ולרבי יהודה עד פלג המנחה שהוא עד סוף י"א שעות חסר רביע כו' ואסיקנא, דעבד כמר, עבד; ודעבד כמר, עבד; והוא שיעשה לעולם כחד מינייהו, שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה, שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה; ואם עושה כר' יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה, צריך ליזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה; ועכשיו שנהגו להתפלל תפלת מנחה עד הלילה, אין להתפלל תפלת ערבית קודם שקיעת החמה; ואם בדיעבד התפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה, יצא. ובשעת הדחק, יכול להתפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה. הגה: ולדין במדינות אלו שנהגין להתפלל ערבית מפלג המנחה, אין לו להתפלל מנחה אחר כך; ובדיעבד או בשעת הדחק, יצא אם מתפלל מנחה עד הלילה דהיינו עד צאת הכוכבים (בית יוסף בשם אהל מועד ורשב"א).

פסקי תשובות אורח חיים סימן רלג אות ג

ג. להתפלל מנחה וערבית בזה אחר זה (לאחר פלג המנחה, או לאחר השקיעה)

שם: ועיקר זמנה וכו' עד הלילה לרבנן ולר' יהודה עד פלג המנחה וכו' ואסיקנא דעבד כמר עבד דעבד כמר עבד והוא שיעשה לעולם כחד מינייהו וכו', ובשעת הדחק יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה. ובמ"ב (סקי"א) רצה לומר, אף אם דרכו תמיד להתפלל מנחה אחר פלג וכו' ומ"מ אין להקל בזה רק אם עכ"פ¹⁴ באותו יום התפלל מנחה קודם פלג וכו'. ובציבור¹⁵ שיהיה טורח לקבצם שנית לתפלת ערבית ויתבטל תפלת ציבור לגמרי הקילו האחרונים אפילו באותו יום גופא להתפלל מנחה ומיד¹⁶ אח"כ תפילת ערבית (ובימים של ספירת העומר עיין בסימן תפ"ט סעיף ב' ומש"כ שם אות¹⁷ י"ב). וה"ה בכל זה לאלו הנוהגים להתפלל מנחה בזמן בין השמשות (כדלהלן אות ו') יש להם להקפיד שלא להתפלל תפילת ערבית עד אחר צאה"כ, זולת בשעת הדחק או כשטורח לאסוף הציבור שוב וכנ"ל (ויזהרו לא לשכוח לקרוא שוב קריאת שמע בלילה וכדלקמן בשו"ע סימן רל"ה סעיף א'). ולקמן סימן רל"ה (אות א') נתבאר שגדולי וצדיקי הדורות המליצו מאד להקפיד שלא להתפלל תפילת ערבית לפני צאת הכוכבים. ולאלו המקפידים לעולם שלא להתפלל תפילת ערבית לפני צאת הכוכבים, אם באותו יום התפללו מנחה לאחר פלג המנחה, עדיף¹⁸ להם להתפלל ביחידות לאחר צאת הכוכבים מאשר להתפלל במנין לפני צאת הכוכבים.

¹⁴ . ועיין במשנ"ב סי' רס"ז סק"ג וביה"ל שם ד"ה ובפלג דבערב שבת התירו אף לכתחילה להתפלל תפילת ערבית מפלג ואילך אף על פי שבכל ימות השבוע מקפיד להתפלל לאחר צאה"כ ומנחה מתפלל לאחר פלג המנחה, אך בערב שבת גופא יקפיד להתפלל מנחה לפני פלג שלא יהיה באותו יום תרתי דסתרי ובשעת הדחק שהתפלל מנחה בערב שבת לאחר פלג יהיה עכ"פ תפלת ערבית לאחר השקיעה, עיין שם. ודע, דבכמה פוסקים מצינו שהכריעו שאף בימות החול אין קפידא לכתחילה להתפלל יום אחד מנחה לאחר פלג ויום אחר תפילת ערבית לאחר פלג, שרק ביום אחד לנהוג כן אסרו לכתחילה, עיין מחז"ב להחיד"א סק"ב, תורת חיים (סופר) סק"ד (בשם המאירי ברכות (כ"ז א) דמיום ליום אין לחוש כלל, דדמי לבי שבילין דבאו לשאול בזה אחר זה טהורים ובב"א טמאים), כה"ח סק"ט, וע"ע קהילות יעקב ברכות סי' א' ¹⁵ . המשך דברי המשנ"ב, ובכה"ח שם דה"ה בנשים הטרודות בעניני הבית מקילים לכתחילה להתפלל לאחר פלג המנחה מנחה ומיד אח"כ תפילת ערבית. ¹⁶ . והנה, העולם נהגו להקל בזה, וסמכו על לשון הבי"ה והבי"ח דכתבו כן דלענין תפילה הקלו, וגם סמכו על המוכח ממנהגי האר"י ז"ל שנהג כן להתפלל מנחה עם השקיעה ותפילת ערבית כשעדיין לפני צאה"כ, וכמ"ש בשע"ת סי' רל"ה סק"ב וכה"ח סק"ב, אמנם כבר כתב בקיצו"ע סי' ע' סעי' א' "אשרי מי שמתפלל ערבית בציבור בלילה ובין מנחה לתפילת ערבית עוסק בתורה לחבר הלילה עם היום בתורה שהוא ענין גדול", ואם אפשר להמתין לכה"ח עד אחר השקיעה ודאי עדיף טפי, ודמוכח במשנ"ב סי' רס"ז סק"ג. ¹⁷ . ובשו"ת שבה"ל ח"ט סי' קכ"ג דהמקיל לזקנים וחולים לספור ספירת העומר מבעו"י אין לך שעת הדחק גדול מזה ואין להרהר אח"כ כלל, ומה טוב שיספרו אח"כ שוב בלי ברכה, עיין שם. ¹⁸ . עיין בזה לקמן סי' רל"ה אות ג'.